

Eisenhowers märkliga förslag

Den första stora överraskningen på Genèvekonferensen kom i går under behandlingen av nedrustningsfrågan. I denna fråga, som diskuterats inom och utanför FN sedan andra världskrigets slut, har de mest skilda förslag framförts; de har alla avvisats och de ter sig alla omöjliga att realisera, med mindre ett slags världsstyrelse för kollektivt inskridande mot fördragsbrytare och angripare inrättas — och så långt har inte ens de demokratiska regeringarna velat gå. Den ryska linjen har utmärkts av att man vill ha en allmän överenskomelse mot atomvapen utan kontroll eller med ett kontrollsystem som är bristfälligt. Amerika och västmakterna över huvud har krävt en ingående kontroll. Men hur skall en sådan kunna genomföras? Hur skall man inskrida mot en stat som bryter avtalet och som just därigenom skaffar sig överlägsenhet gentemot de andra? Och hur skall det gå om ett krig utbryter med "vanliga" vapen; i detta fall blir ju kontrollörerna hemskickade och tillverkningen av atomvapen kan omedelbart börja. Dessa avgörande inövningar — som ingen allvarlig reflexion över saken kan komma förbi — har under den senaste tiden lett till omprövning av den amerikanska attityden. "Det är alltså vår uppfattning att många tidigare nedrustningsförslag är mer omfattande än vad som kan täckas av en effektiv inspektion", så antydde Eisenhower i går resultatet av dessa överväganden.

Men samtidigt kom den amerikanske presidenten med ett initiativ som måste sägas vara det mest vittgående och egenartade som framlagts under senare år. I avvaktan på ett hållbart nedrustningsförslag skulle amerikaner och ryssar utbyta "fullständiga ritningar över våra militära dispositioner". Därpå skulle de båda länderna tillåta ömsesidig flygfoto-

grafering. "Vi skall i vårt land ge er rika tillfällen till flygspaning, varvid ni kan ta alla de bilder ni önskar och sedan ta hem dem till ert eget land för studier, ni ger oss exakt samma möjligheter och vi utför samma granskningsarbete, och genom denna åtgärd övertygar vi världen om att vi sinsemellan söker hindra möjligheten av ett stort överraskande anfall, varigenom faran minskas och spänningen avtar..."

Allas vår första reaktion blir väl att detta är otroligt, att vi läser fel, att telegrambyråerna blivit lurade, att hettan gjort världens statsmän helt förvirrade. Under instämmande av de engelska och franska regeringscheferna föreslår den amerikanske statschefen att vad som för närvarande är strängt straffbelagt som spioneri skall bli tillåtet för den motståndare vars angrepp man fruktar. En stor del av det amerikanska flygvapnet — nu självfallet förbjudet att flyga över Rysslands gränser — skulle i lugn och ro, under assistans av ryssarna, fotografera anläggningar bakom järnridån, och ryssarna skulle gentemot USA arbeta på samma sätt. Det är något storslaget över detta förslag, och det kan inte betvivlas att Eisenhower är ärlig och driven av god vilja. Men att förslaget inte kan genomföras, att ryssarna inte gärna kan gå med på dess genomförande — det synes lika fullt klart.

Att inskränka undersökningen till de tre västmakterna och Ryssland är uppenbart omöjligt. Hur är det med anläggningarna i Kanada, Sydamerika, Kina? En världsinspektion blir nödvändig; skall USA och Ryssland i förening tvinga alla andra stater att gå med på den? Och vad ger fotograferingen för garantier i och för sig? Tjänar den till annat än att underlätta effektiv bombning i ett eventuellt krig? Skall uppfinningar och halvfärdiga metoder också kontrolleras; det går i så fall inte genom luftfotografier, och den enda utvägen blir då att dubbla de amerikanska atomingenjörerna med ryska kolleger, och tvärtom. På varje punkt möter sådana frågor, och det Eisenhowerska förslaget får prägel av bisarreri.

Väsentligast är dock kanske att den tilltänkta anordningen måste bli fördelaktigare för USA än för Ryssland. I USA finns relativt få områden inom vilka insyn är omöjlig, och den amerikanska publiciteten är så

stor i dessa ämnen att det mesta som kunde observeras vid överflygningar redan kan antas vara känt för ryssarna. Beträffande Ryssland är förhållandet det motsatta. Därför är, trots allt, ett ryskt nej lika förstäligt som västmakternas ja.

Om världens statsmän känner farorna så starkt som Eisenhowers förslag tyder på, borde de kunna gå rätt på den enda stora lösning som finns: en världsorganisation med rätt att övervaka och ingripa mot alla. Detta kan vi inte hoppas på annat än som en avlägsen möjlighet i framtiden. Eisenhowers förslag är glädjande därför att det visar en växande insikt om att en väldig nydaning behövs, men någon lösning ger det inte.